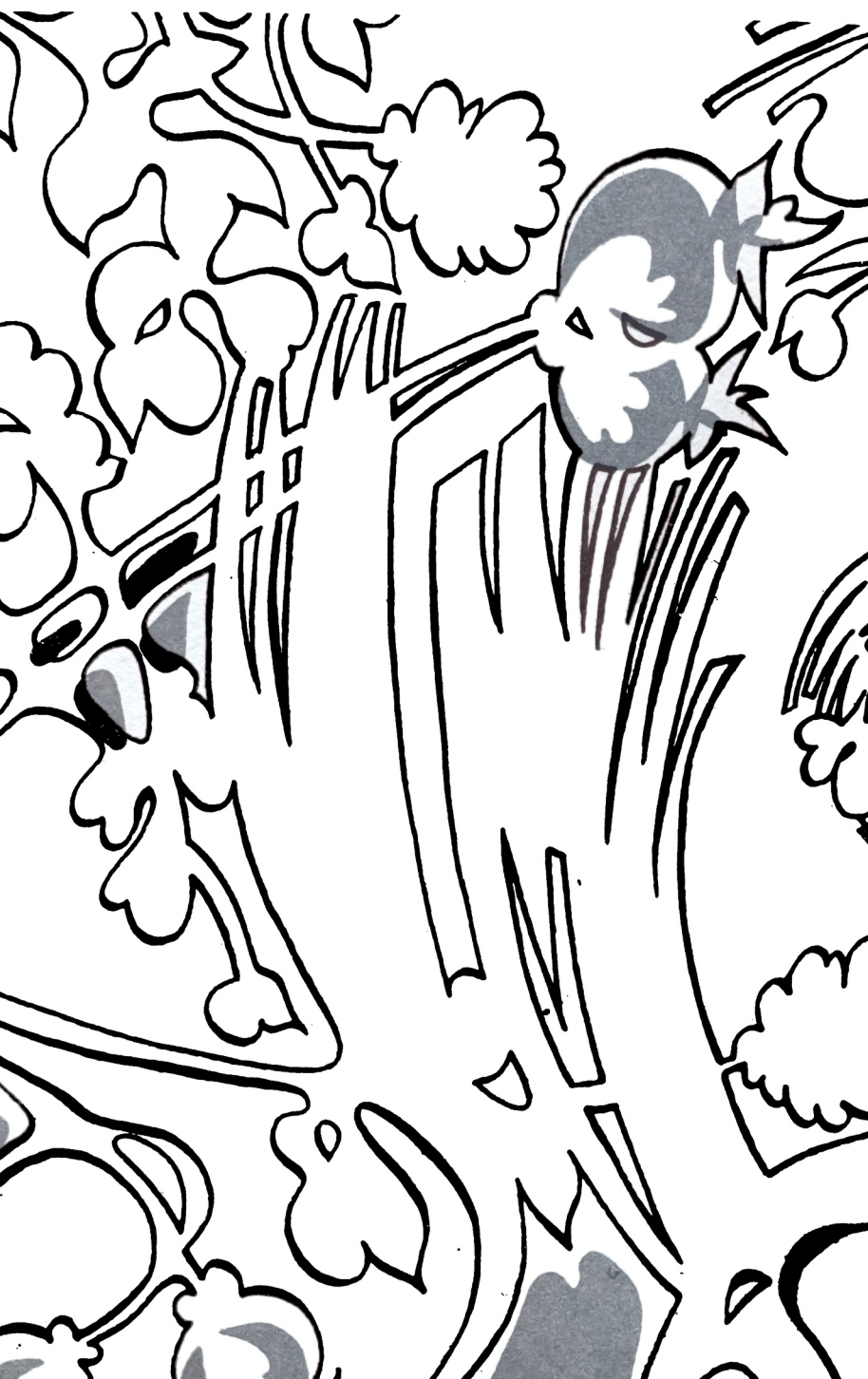

БОРИС ХАНУКАЕВ

Умуг

БОРИС ХАНУКАЕВ

Цмцц

СТИХИГЬО

Дагестанское книжное издательство
Махачкала 1989

Ханукаев Б. М.

- Х 19 Имид: Стихигьо. — Махачкала:
Даг. кн. изд-во, 1989—36 с.
Надежда. Стихи на тат. языке.

Э суьфдеи сборник жовоне шогьир тати Борис Ханукаев дешенде оморет стихигьо э товун гьей-могьoine девр, гирошдетгьо торихлуье гьознегьо, э товун гIуьзетлуье жофой одомигьой совети, сабур ве хьэьменди, номус ве сигъде дусди энугьо ве гьем-чуьн э товун кими кемсуьгигьо.

Те имогьой стихигьой Борис Ханукаев дефус зере оморебируьт э альманахгьой тати ве э коллективни сборник шогьиргьой тати «Ригаз чуьшме».

ББК 84 Тат.

4702570200—186

Х **М 123—89** 62—89 © Дагкнигоиздат, 1989 г.

ПУШОЙГОФИ

И суьфдеи киниги эн жогьиле шогьир тати Борис Ханукаев. Э эпиграф э кин эн еки эз стихотворениегьой хуьшде у нуьввьсди ижире гофгьой эн шогьир урусире, декабристе В. Одоевскире: «Гъэлем хуб нис нуьввьсде, нуьввьсдегор э мерекемдеки недекуьрдге екем семе эз хун хушде». И гофгьой шогьир шогьоди доренуьт эзу товуне, ки хубе, верзирение произведение е эн проза, енебуге поэзия нуьввьсдеи асанте кор нисди. У эз одоми талаб сохдени неки биреи уре талант, гьемчун данани, усдоети, э угьоревоз э еки — лап омбаре ве келе жофо, зэхьмет кеширеи эри уре нуьввьсдеи.

Эзи стихигьой эн Борис Ханукаев, дарафдетгьо э и сборник, иму эдее диреним, ки у боворинлуь бирмунде хуьшдере э и эпиграф овурде оморотгьо гьэгъигъэте, расде гофгьой эн шогьир.

Э е чуюкле пушойгофи минкин нисди эри екем семе томомлуье жире гуфдире э товун э и киниг дешенде оморотгьо стихигьой эн автор. Оммо кутэхьэ жире мугуюм, ки угьоре нуьввьсди эз расдиш фегьмлуье, божоренлуье

шоґыр, комики дануьсдени э художественни
жире дире, бинуьш доре зиндегуни, дивэґго,
хосиетго, чигьретгой э иловлей энугьис-
дуйтго одомигьоре, чигьоре, гоэиетго, ги-
ровунде у нуьвуьсдеигой хуьшдере эз лугон-
ди дуьл ве фикир хуьшде, дануьсдени жугьоб-
дори хуьшдере э пушой хундегоргой хуьшде.

Ме, гьелбет, нисе гуфдиренуьм, ки гьеме э
и сборник дарафдетго стихигой эн жогьиле
шоґыр гье е жире лап хубут эз тараф худо-
жественни бемзерлуьи, усдоети ве зугьун. Ом-
мо ме э боворониревоз гуфдире мидануьм, ки
омбардеки эни стихиго, дешенде оморетго
э суьфдеи киниг энугьи, шоґоди доренуьт, ки э
литературай тати омори тозе, гьэґгигьэтиш та-
лантлуье шоґыр.

И суьфдеи сборник хуьшдере Борис Хану-
каев нум нори э гоэсугьт ве тевзуьлеиревоз
«Имид». Меш имид сохденуьм, ки жогьиле
шоґыр, омбардеки зиндегуни комики гьеле э
пушо дери, звер сохде хундеи, данани, худо-
жественни ве шоґирие усдоети хуьшдере,
мидуь хундегоргоймуре тозе ве диеш хубе,
верзирение шоґиригой хуьшдере.

Хьизгьил АВШ АЛУМОВ,
верзуьшлуье корсох культури РСФСР
ве ДАССР, лауреат эн премией э нум
С. Стаьский.

ЛИРИКА

ЭРИ ХЭЛГЪМЕ

Гъэлем шогъирире гирдем ме э дес.
Жон хэлгъме, туь гуш дор э эшгълуье сес.

ХэлгІэт эн гофгъойме селт нисдгеш гІошир,
Темизи э гъенг эн деде доре шир.

Фикиртуь шев — руз гъе э дуьлме дери,
Эзу гуьнжуьнде оmore шогъири.

Угъоре тек-тек, чуьн гуьлгъо, ме вихдем,
Дестон эз угъо, чуьн десде, гуьнжуьндем.

Дестон э пушойтуьни изму хъозур.
Фикир де э дуьл: хъэз миёв ми эзу?

Мубу ми е бенд ю, е риз семе тек
Эри овлодгъойтуь шори ве кумек?

ЧЕШМЕ

Шогъириме эз туь сер гирди, жон дедей,
Селт нехэбереки е руз васали.
У мэгІнире хунденге, туь гІэрс рихундей:
Шор биребири туь, жон дедей, эз дуьли.

У мэгІни селт бемзер бу э нуьвуьсдегор,
Э недане ве поке куклей школен.
Чуь вебу унжиге, мерасуь хундегор:
Фикиргьо, войгегьо, ниетгьой гІэили.

Нуьвуьсдебируьм ме э товун биёвгьо,
Қи келе мибошум ме ве хуб гъувотлуь,
Қи бебере, эз жой сэхд пиён биёвгьо,
Нигьилуьм — туьре кую э гьенг эн делуь.

Ме келе мибошум, мибошум пегъливу.
Увэхди гьер гІожиз мизигуь э динжи.
Сурулгьоре мидуьм гуьнжолуье диву
Ве мэгІлуьм мибошум, чуьн игид эн хэлгьи.

Гьеймогьой вэхд мерди — келеи омери.
Е войге мере изму динжи нис доре:
Ебойгеш, жон дедей, ужуьр гІэрс эн шори
Рихуни, э софи эн мэгІниме гуьре.

Э СЕГЪНЕЙ ГЪЕМИШЕИ

*Эри суьфдеи драматург тати
Юно Семенов*

Театр бу эшгъ ве гІуьлом эн ишму.
Ишмуки — гІуьлом эн театр иму.
Уьлуьм э сегъне, чуьн кубуте булути,
Ишму, чуьн чуьшме, э тирак эн асму.

ИМИД

*Эри Мария Волконская,
зен декабрист*

Зимисду сурули. Бирэхьми зимисду.
Чуьн човуч, кулок эдей гьуьл додоре.
Э четине рэхь дери ивэхд туь:
Руй эн гІэзизире воисде дире.

Зимисду сурули. Бирэхьми зимисду.
Дуь тике жилиде хуноют ловгьо.
Эз чолгьой верфи, эз кирише туь
Эдее гиросде, чуьн эз рэхь довгІо.

Зимисду сурули. Бирэхьми зимисду.
Чуьн мар э парталтуь дарафди бее.
Хьэрекети у расуь тейте дуьл,
Уре воисде имидтуьре куьше.

Ниведиров! НэгІ! Чуьни зимисду
Э пушой сигьде имид ве муьгьбет?
Угьо сохдет герм дуьлтуьре ве туь
Э кин гІэзизитуь мией саламет!

МУГЪУМ ЭН ДУЬЛ

Эри Сергей Рахманинов

Э эвреи туь недануьсдей оmore,
Э гьэл Ватан, чуьн сигьде кук, диromore.
Хьэсроте дуьл эри эну туь нуьвуьсдей,
ГІуьмуьртуьре э дердевоз варасундей.

Селт гьер мугъумтуь гьисд чигьрет Уруснет,
Эже эй вогошде туь гье сохдей ниет.

Э гъэриби мундейгеш, чуьн э есири,
Мугъум эн дуьлтуь э дуьлгъойму расири.

ДУЬЛ ЭН ШОГЬИР — ХОНЕНДЕ

Эри Владимир Высоцкий

У хунденге мэгІнире, сохденбу хъэрой,
Чуьнки дуьл э сине нис доренбу гъэрол.
Хьол дуьньёгъ: селт гІуьзет ю ве биёбури
Э фиренгъуне дуьл эн шогьир дебири.

Вэхуьшдебу гъэлхэнд софе зиндегуни
Э гъэршуй фитнегъо, э гъэршуй дургуни.
Дуьл мэгІнире михунд, увэхди гьебирден,
Чуьн симгъо, мижумуьсдуьт рагъой эн
герден.

Лов бисдо, тегьер сим, дуьл шогьир, дуьл эн
пок.

Лоигъменд у дарафд э гъэриш нерме хок.
Динжи изму гитара, тегьер хоненде.
НэгІ. Дургунум... Рачи не поки нис муьрде.

СОГЪБОШИ ЭН ПРИРОДА

Эри Михаил Пришвин

Э ме дор вохурди, эз сутун эн коми
Хуб мэгІлуьм бисдо эй ме чигьрет одоми.
Ме мэхьтел бисдорум э и зурбое кор,
Тигъэтлуь денишируьм э муьхькеме дор.

Диедтеш ме бисдорум мэхьтел э гъисмет,
Ки Пришвине шинохдуьм эз софе чигьрет.

Туь лап дузи, природа, — у туьре хосди,
Туьки эй ю норей чигьрет ёровурди.

КУЛОК САДСАЛИГЬО

Эри кукме

Кулок садсалигьо нисд овоме вор-вори.
Кулок садсалигьо нисд зулумкоре туфон.
Кулок садсалигьо гьер вэхд кумеки эри
Э рэхь деруьтгьо желдгьо — Одиссей ве Язон.

Кулок садсалигьо гьемише мигердуну
Сипре тэхьное елкене, коми мимуну
Э нум Лермонтевоз гьер вэхд э дуйньёгь
зинде!..
Ведара туьш э рэхь эри софе нум гьишеде.

РАНЖБЕР

Эри лелей Ючо

Зу эз сегьери туь э рэхь дери,
Чуьнки лап гузети гІэзизе хори.
Гьисди туь энуселт лоигьэ кук —
Уре туь гІэзиз сохдени гьуьлугь.

Э рузгьой верфи ве гьизгьин герми
Оморени туь э гьэд эн зими.
Сипре паргьой верф э сертуь нуьшдет,
Нисе офдоренуьт эз муйгьойтуь селт.

Очугьэ сифет дорени товуш,
Е чуькле чуьшме бири эйме уш.

Суьрхине десгьо бирет деш муьхькем,
Эз гIэрей эн хэлгь мегердош гьич кем.

Герме нун дире э сер эн суьфре,
Эй туь согъбоши эдем фуьрсоре.
Гьич жофойтуьре фурмуш нисохум,
Э товун туь гье мэгIни михунум.

У суьмбуьле ме те арт эн гIуьмуьр
Э мерж шогьри мисохум гьуьндуьр!

БИЕ, ЭШГЪ

Биё, биё, эшгъ,
Туь э дуьл ди́ро,
Лепуьр фикиргьо
Эз дуьл ведиров.
Эз гьэриш эн су
Не поисдени
Ведировт ризгьо,
Чаруьт э мэгIни.

Гьисдуьм ме туьсуьз,
Чуьн симсуьзе саз,
Пуч биренигьо
Э неогъ, эй хьэз.
Биё, биё, зу,
Дуьлме бири пур,
Ме туьсуьз, жон эшгъ,
Лолум, кар не кур.

Медениш э руз,
Медениш э шев,
Биё, эшгъ, э дуьл
Туь товуш деше.

Эри хьэсротгьо
Дуьл товуш дуьгу,
Чуьн дуьл Данко, у
Бергулу бугу!

ХОРИ—ДЕДЕ

Э дуьлтуь деге дерд,
Глэрс пуриге чумгьо
Ве эгенер муьгьбет
Бириге бейбофо,
Э кин хори—деде
Туь гъуз бош, моч сох уре,
Гу дерде э деде:
У миофу чорере.

Эгер туьре беди
Венгесдиге э рэхь,
Эгер кумек нисди
Туьре эз дусд, хьэрмэхь,
Э кин хори—деде
Туь гъуз бош, моч сох уре,
Гу дерде э деде:
У миофу чорере.

Эгер гъуш эн мозол
Диромогэ э дес,
Гене туьре огол
Мизенуьм, сохде сес:
Э кин хори—деде
Туь гъуз бош, моч сох уре,
Гу: согъ боши, дедей,
Туь офдей чорере.

ДУЪЛ

Дуълме, э чуъревоз сохум ме туъре бемзер?
Э догъгъоревоз кумек биретгъо э кемер
Тэхъное суъмуъргъуш ве гІожизе жейрон,
Э кемер буълдуърчин ве корсохе инсон?

Дуълме, э чуъревоз сохум ме туъре бемзер?
Э деръёревоз, комики мунди бихэбер
Э гъэриш садсалгъо эзу сэхде сургъо,
Селт ошгор не бире, гъе э ю дереуътгъо?

Дуълме, э чуъревоз сохум ме туъре бемзер?
Э дуъньёревоз, гъисдигъо эз гъемме зевер,
Э комики тэхъли-ширини бенд бирет
Ве женг де эри эн дузи ве муъгъбет?

Дуълме, э чуъревоз сохум ме туъре бемзер?

РЭХЪ Э КИН АЗАДИ

Эз сангъгъой диворгъойтуъ, Нарынгъэле,
Гуъл, савзе вероморе!
Измугене э кин энугъо оmore,
Э фикир шогъири офдорем.

Э гъэриш диворгъойтуъ, Нарынгъэле,
Э вэгІдой эн бирэхъме шогъгъо
ГІовунсуъз дешенде оmoreт дусдогъгъо—
ГІэилгъо, жовонгъо, огъилгъо.

Э гъэриш диворгъойтуъ, Нарынгъэле,
Чуък-чуъки азадире сохдет.
Унжиге лоигълуъ ношуморе дорет
Ве, гъелбет, те эхир не муърдет.

Оморени эри ме: азадихогъгъо
Чаруьсдет э савзе, э гуьлгъо.
Лов сохде диворгъоре, ведироморет,
Азадире эхирки офдет!

ЭШКУНОВОЕ СОНЕТ

Дерсгъо бирмундет: торих
Муьхъкем поисди э тих.

Эйшму, сенигІэткоргъо,
Гешденитгъо руйпэхъни,
Э хотур сохде коргъо
Шогъир нуьвуьсди мэгІни.

Бруно, Лазо ве чендгъо,
Селт сегъмсуьз сухундейтгъо,
Қиров, Рыков, куьшдейтгъо,
Фурмуш нибошут, эслогъ.

Эй сохде нэгІлетигъо
Э гъэршуй эн инсонет
Гъобул сохит, жоллодгъо,
Эшкуновое сонет.

ЭЛЕГИЕЙ ПОИЗИ

Э богъчей шегъер
Мере гъисд дусдгъо —
Гъуьндуьре бала,
Муьхъкеме доргъо.

Э кин энугъо
Өморе сэгІэт,

Сохденуът гьер руз
Тозе меслэхьэт.

Шиниренуым ме,
Тигьэт гуш дошде,
Гогь тэхьле гирье,
Гогь шэггьгьэй хэнде.

Гогь сэхде хьэрой,
Гогь гуш-гушигьо,
Гогь тэгІрифигьо,
Гогь серкушигьо.

Гогь ихдилотгьо
Э товун муьгьбет,
Гогь шуькеетгьо
Э товун гьисмет.

Оммо имбуруз
Рихундуът угьо,
Э тегьер гІэрсгьо,
Суьпенже велдгьо.

Э сер леш дорле,
Комире бурри
Е вэхьши ве зу
Оворе бири.

НУЬКЕРЕ

Э нединже нарине ухшеш зере,
Мугуиге эз сер душ пилонконгьо,
Суьрт рафдени эз догь, дохьор нуькере,
Гьич э дуьл ю терс недери, неде—огь.

Э ёнгъою, э хъисоб, э томоше
Тигъэтлуье доргъо, шивгъо поисдет.
Мугум э дуьл: ухшешини эз више
Кура бире, э инжиге оморет.

Эз сес велггъо ме эдем варасире:
«Пой туьш екем э кин эни нуькере.
Увэхд э сур туь мидани расире,
Эйчуь иму э инжиге омореим».

Гъэл дешенде э герден эн гъовогъдор,
Меш дарафдуьм э гъэриш эни кифлет.
Гуш венорум, сохдуьм ме э дуьл ошгор:
Нуькерере эй рэхь сохде оморет.

Ме дануьсдуьм, ки и желде нуькере
Нисди нединж, у эдей тэгIди сохде,
Шинире, ки гIов кем мунди Каспире,
Эри энугъ эз гIов хуьшде эй берде.

* * *

Дануьсденуьм: гъисд езугъ у одоми,
Ки эз деде кур э гIуьлом омори.
Гъе воисдгеш у езугъэ винире,
У нидануь руй васале гъич дире.

Дануьсденуьм: гъисд езугъ у одоми,
Ки эз деде кар э гIуьлом омори.
Э саз ошугъ чендгъэдер денишире,
У нидануь гъич мэгIнире шинире.

Офдорени е вэхд э дуьл чуьк-чуьки,
Эйчуь эхи кур не кар небиреки,

Раче ранггьой эн васале фегьм сохде,
Кими инсон у рачире нис дире,
Э овозей софе мэгІни гуш дошде,
Тегьер эн кар, уре нис варасире?

ШОГЬИРИ

Руз эн поизи. Э дуьлме васал
Эдее бегьер доре.
Эдем шиниренуьм: э буниму сайл
Эдей ногьоре зере.

Э дуьлме дери мугьум ногьоре,
Оморум ме куьнд эз стол.
Темизи когьоз. Ухшеш у зере
Э хуьшге гІовсуьзе чол.

Э чендгээдер вэхд пур мубу ми чолме?
Эдете рихде гофгьо,
Тейте э чол дарафде, э дуьлме
Палаш мибошут угьо.

* * *

*«Гъэлем хуб нис нуьвуьсде, нуьвуьсдегор
э мерекемдеки не декуьрдге екем семе эз
хун хуьшде».*

В. Одоевский

Буьзуьрг гердо э мэгІни гьирмизине ранг!
Эловгьой эн гІэтош, э гофгьо деригьо!
МэгІнигьо мибисдоруьт, чуьн дуьлсуьзе сангь,
Эгер нидебисдо хун иму э угьо.

Инжиге э гьер гоф хунме, жунме дери.
Э тегьер эн зиндеи муьгьбетлуйе гоф.
Севгили, инжиге шекуьл дуьлме вери,
Сес эн дуьлме дери, гофе хун ве шинов.

Гоф, келме, риз не бенд э мэгІни деруьтгьо,
Зигьнсденуьт э дуьлме, чуьн туь, гІэзизи.
Тевэгъэ сохденуьм: гуш вени э угьо,
Энжэгъ умэхъэли мере мивараси.

САБУР

Сабуре эри ме кумек сэхд гирде.
Ве тэхъле гІэрсгьоймере гье фуберде,
(Шевгьойме дураз лап, рузгьойме — кутэхъ),
Эхирки расируьм э товуше рэхъ.

Сабур гъувотлуйни, тегьер пегъливу.
Эз ченд боле мере хилос сохди у!
Негьогъэ хьуршгьоре эз ме дур сохди,
Эз гІов не гІэтош мере гировунди.

Ошгор бири эй ме жилгъэй шогьиргьо.
Ме сестуьнуьм, хэлгъме, э келе дуьньёгъ.
Гьич гофе вор нидуьм: те арт эн гІуьмуьр
Кумекме мубу гьинорменде сабур!

РУЗГЬО

Рузгьой шори, сипре рузгьо,
МигІид хэлгъи, гІэруьсигьо...
Дуьлхошинит эй инсонгьо,
Эйшму дуьлме гьисди хьэрзо.

Рузгьой эн' дерд, сие рузгьо:
Ёс, чуьк-чуьки, дуьлесдигьо...
Гьисдит юк эн г'уьмуьр иму,
Селт хэберсуьз миёйт ишму.

Ранг хокистер, руз биг'лори,
Э туь неде беди, шори.
Эз туь, дуьлсуьзе невое,
Гье хьэрекетуьм дур бире.

* * *

Чуьтам э зир жилид, дерьёгь
Вэхд зимисду зигьисдеге,
Чуьтам э гьэршуй дердгьо
Дуьл эн инсон борж бердеге,

Э у тегьер гуьл—беневше
Э зир эн верф зигьисдени,
Вероморе, у гьемише
Эйму шори овурдени.

Э ён дедей, эн муьшкуьллуь
Вероморем, чуьн беневше.
Ме мибошум чорей эну,
Товуш чумгьою гьемише.

ВЭХД

Чендбош, чендбош! Э ме дерд гьисмет бири.
Ярай беди дуьле зэхьметгьо дори.
Сабур сохдем: ужуьр мэхьэл омор —
Тегьер мэлхьэм э дуьл расири шори.

Варасирем: вэхд э гъуш ухшеш зере.
Пар зерени, дусде хуно, оmore.
Е гъэнет ю гІэрсгьоймуре покурде,
Екиге шори, никире овурде.

* * *

Ченд шевгьо эз шевгьо, ченд рузгьо эз рузгьо
Эз гІуымьуьртуь рафдет пуч ве гъэдерсуьзгьо!
Софе нум не гьишде, (дие чуйни мирод?)
Эз гІуьлом селт мурай туь, тембел — немирод.

Лап кутэхьи гІуьмуьр тембели эй сохде!
Э тегьер дэгъдэгъэ гирошдени вэгІдо
Эз э пой вэхуьшде, дес дедере гирде,
Те эз пой офдоре э гъэлгьой овлодгьо.

ГУЪЗЕЛ

Кук: Е дэгъдэгъэ пой, э ме гу
Нумтуьре, гуьзел.
Эйчуь туьре ме э инжо
Не дирем гьезел.
Духдер: Нуммере пуьрсиреки, туь
Жугьобе дорей.
Э ме омбар вохурдей туь,
Мере не дирей.
Кук: Дери ми, Гуьзел, э дуьлтуь,
Чуьн ёр, софе кук.
Киниге у, туь эри ме
Сох ёгъин очугъ.
Духдер: Комини жовон э дуьлме
Деге, мидани.
Дениш туь хуб э чумгьойме —

Унжо мивини.

Кук: Огы! Дирируым! Варасируым!

Де эйчуь мэхьтел

Мере гьишде, туь вирихди,

Гуьзеле Гуьзел?

ЮМОР ВЕ ЭРИ ГІЭИЛГЬО

ТЭХСИРҚОР

Мегешдит, сохде сирогъ,
Бири не бири билогъ.
МуьгІуьжуьзи, муьгІуьжуьз —
Бири не бири билогъ.

У тилисима билогъ.
Поисди э гъугъ эн догъ.
МуьгІуьжуьзи, муьгІуьжуьз —
Поисди э гъугъ эн догъ.

Е руз инжиге омо
Десдей хъэйву веромо.
МуьгІуьжуьзи, муьгІуьжуьз —
Десдей хъэйву веромо.

Э билогъ раси дес шир:
Тигъи бисдо герме шир.
МуьгІуьжуьзи, муьгІуьжуьз —
Тигъи бисдо герме шир.

Расиренге дес эн хуг,
Шириш чаруьсд рафд э дугъ.
МуьгІуьжуьзи, муьгІуьжуьз —
Шириш чаруьсд рафд э дугъ.

Нуьшд э сер билогъ гъилогъ,
Милов омо эз билогъ.
МуьгIуьжуьзи, муьгIуьжуьз —
Милов омо эз билогъ.

Дес зеренге кергкуьи,
Омо гIов бисдо тигъи.
МуьгIуьжуьзи, муьгIуьжуьз —
Омо гIов бисдо тигъи.

Гуьрг тешней, нисди тоб:
Эз билогъ омо шороб!
МуьгIуьжуьзи, муьгIуьжуьз —
Эз билогъ омо шороб!

Сохдуьт хьэйвугъо шори:
Чуь хуб! Шороб омори!
МуьгIуьжуьзи, муьгIуьжуьз —
Чуь хуб! Шороб омори!

Хурдуьт гьеммешу ичку,
Бисдоруьт сово-сечку.
МуьгIуьжуьзи, муьгIуьжуьз —
Бисдоруьт сово-сечку.

Гье хурденуьт, гье хосде,
Билогъ бисдо хуьрд-хэсде.
МуьгIуьжуьзи, муьгIуьжуьз —
Билогъ бисдо хуьрд-хэсде.

— Гьей, хуьрд сохдит!—сес сохд шир. —
Дие ниёв герме шир!
— Вой-хьэрой—божэхь зе хуг,—
Шириш ничаруь э дугъ.

Сохд чумечару гъилогъ:
— Милов ниёв эз билогъ!

Кергкуьи фугъунд, фугъунд,
Э жигелей хуьште мунд.
Гуьрге, фил эз ехэ гуьрд:
Инжо тѣхсиркори гуьрг!
Гуьрг сэхд пиён эз шороб
Доре недануьсд жугьоб.
Гьемме бисдо олхогьин,
Чуьнки офд омо «хогьин».
Доре омо дивун гуьрг,
Гуьрг бисдо сер, герде хуьрд.
Нифри сохде: «Филон-догъ»,—
Фураморуьт эз гъугъ догъ
Сэхд пиёне хъэйвугьо.
Эз гІэре ведарафдгьо,
Гуьрг мунд э ён эн билогъ,
Коми гене бисдо согъ.

Е гоф дургу, е гоф расд,
Овосунейме варасд.
Дур эз ижире коргьо.
Согъбошит, хундегоргьо,
Зигьисде э ишори,
Виношит ники, шори!

КАЛАМБУРГЬО

Н а з у

Гушд хурдеи эй назу изму нэгъде кор.
Сес мушгьо э у дие нисе сохде кор.

Х э р

Ченд шелегьош кеширенуьм,—шуькеет сохд
хэр,—
Гене ме гье нехьисобуьм э тегьер эн хэр.

Гъэжгъу

Хьол гъэжгъу лап хуши, дери у э кеф,
Ненге э ловгъою нивебисдо кеф.

Биразие кинле

Инсоне эй герм сохде сохденуым чуйш ме,
Оммо генеш зиёди хуьрмет эн чуйшме.

Зимингез

Номус, дузи, дусди,—мигуфди омбар,
Ю оммо мигези э тегьер эн мар.

Хуре

Чуьтам хунчей холинчере хурдеге хуре,
Берекет кифлетеш гъечуь хурденбу хуре.

«Бирор»

Десе мизе э бирори
Эй ю чем-чи биёри.

Хэрегуш не гуш

Нум хъэйвуре лап негъогъ норет хэрегуш,
Мереш у нум дорд доре, шуькеет сохд Гуш.

СУЬФДЕИ РУЗ АПРЕЛЬ

Е муьгIуьжуьз имбуруз бегъем бири!
Гюшир бире, келегед сергъуз бири.
Зимингезки марьети гъич не сохди,
Зугьун ширин, гIэмел ю бед не бири.

Гье имбуруз жуьгъ эн хэр зиёд бири,
Хэр гириге диндине не вешенди.
Екиш уре э сер куьрпи не зери,
Чуьнки дерму э гоф эн хэр дебири.

Е игидиш эз дес гложиз не муьрди.
Эз гъэд хое женгесур муй не гешди.
Не хэбербер не хунки женг не сохди,
Дуьзд вэхуьште хонохоре не гирди.

Тозе гофи, хьовиргьойме, гуш дорит,
Ве имбуруз овом, недан мебошит.

ЧОР ВЭХД ЭН САЛ

Гу эри ме, бебе,
Ини верф омори,
У эйчуь и ченд руз
Вомунди э хори?

— Мундетгьо эз довгIo
Ярагьой эн хори,
Гьеле гьониш, бала,
Бегьем хос не бири.
Эй эн у ярагьо
Верф бирени мэлхьэм,
Те гьувот деригьо
Нис бирени у хьэл.

— Э бебе. жон бебе,
И гловгьой эн яرخгьо
Эй ме лап бемзерлуь
Оморе э гIэрсгьо...

Э и руз васали
Тэхьле ёр эн хори
Гене, гьелбет, э кор,
Жон бала, омори.
Гирисдени хори
Эй желде овлодгьо,

Комигъоки мундет
Э чулгъой эн довгъо.

— Гъери изму, бебе,
Дениш хуб э хори.
Э кими жигегъо
Эхи чэх у бири?

Гуфдирем ме э туь,
Жон балайме, чендбо:
Яралуьни хори,
Яралуьни зурбо.
Э и руз эн гъоми
Лап тешней хори.
Лов-лэгъю хуьшги
Эз хьолсуьзи зери.

— И кубуте думон
Вохурденге э чум,
Терс э дуьлме, бебе,
Офдорени эйчуь?

— Э дурей эн довгъо
Лап ухшеш у зере,
Терс э дуьлтуь, бала,
Эзу офдоре.
Бош, гъилме, келе,
Туьш гъэлхэнд мипои
Де гъич небу довгъо,
Бегъем хос бу хори!

ЭРИ ЧУЪКЛЕ КУКЛЕ

Менг дегирде зерде дуьгуьр,
Эдее товуш доре.
Чумлегъойтуь, бала, чуьн дуь гуьл,
Тейте себэхь сэхд бире.

Мере дуьлхош сохдет. Хис ивэхд
Э гъэл эн ширине хов.
Гъутинегьойтуь э гъенг эн бэхд
Эдете доренуьт тов.

Хис, жон бала, гъеле мидани,
Ки гъисд э дуьньёгъ гъовхо:
Деруьт э женг гъушун Зобуни
Ве лешгер Шолумихогъ.

Хис, тейте туьш бире гъовхобер
Гъэлхэнд мипоим иму...
Туьре чуьшме мисоху хэбер —
Медаль темизе асму.

ШУМОРУШИГЪО

1

Еки, дуьдуь, сесе, чор
Яшке овурд е гъэчор.
Шуморденге пенж не шеш,
Кура бисдо хэйли беш.
Гъетте расире те сигъ,
ГІэтош луьп зе дегеси.
Шуморденге чуьл, пенжогъ,
Вэхд буржундеи омо.
Кумеки сох э Яшке
Эй буржунде картушке.
Те сурои михури,
Эй дусдгьойтуьш миёри.

2

Еки, дуьдуь, пенж ве дегъ
Сер гирдейм эй шуморде.

Ебо шуморди Илдод,
Песде шуморди Ифрод.
Шуморденге те гьеждегь,
Вэхд омо эй вирихде.
Ме вирихдуьм, туь мундей
Ве гьелбетте домундей!

3

Пенж салеи Тирисо.
Хьофд салеи ГІэмесо.
Ченд салеиге Ешор
Зу эриму сох ошгор.

4

Текгьо

Еки, сесе, пенж ве хофд
Мере гешдуьт, туьре офд.
Ме вирихдуьм гьебирден,
Эй гирде домунд Нетен.

5

Жуьфдгьо

Киришеи кирише.
Ухшешини э шише.
Э сер суьруьте жилид
Жегьисдени селт игид.
Дуьдуь, чор,
Шеш, хьэшд ве дегь
Бурайт зу эй жегьисде,

Дегъгьо

Келе зене диреки,
 Рафдуым, сохдуым кумеки.
 Шелегъоре вегирде,
 Те хунею ме бердем.
 Мугу: «Согъбоши, бала,
 Мибоши туь сад сала».
 Оммо энжэгъ тейте дегъ
 Дануьсденуым шуморде.
 Чендгъэдери сад, дусдгьо?
 Гуит зу гьерки бисдо!
 «Дегъ, бисд, сигъ, чуьл, пенжогъ, шасд
 Песг хьофдод, хьэшдод, навад
 Эз навад бэгъдой сад».

7

Тупе ~~Д~~дес
 Гирди э дес.
 Тупе вешенд,
 Дэгъэл дешенд.
 Офдориге туп э хори,
 Эй вирихде вэхд омори.
 Ки эз гьемме пес мунди,
 У — домунди!

8

Чигъо

Еки—ейлугъ,
 Дуьдуь—душлугъ,
 Сесе—суьрке,

Чор—чороке,
Пенж—парахуд,
Шеш—шогьбалуд,
Хьофд—хьофдофо,
Хьэшд—хьэливо,
Нуьгь—нимпалту,
Дегь—деспоку.
Дир не сохде,
Гу, чуй вихде?

9

СенигІэтгьо

Мугуфди дедей Ругьо:
«Мере гьисдуьт дегь кукгьо —
Еки: Тэнхуьм—сиротчи,
Дуьдуь: Нэхуьм — демуьрчи,
Сесе: Шолум—сэгІэтчи,
Чор: Овшолум—нэхирчи,
Пенж: Мухои́л—пинечи,
Шеш: Шомои́л—шишечи,
Хьофд: Гьеми́ил—бисдончи,
Хьэшд: Эри́ил—тукончи,
Нуьгь: ГІэсо́ил—хэрекчи,
Дегь: Рази́ил—гьэлейчи.
Гьисдуьт кумек бебегьо
Гьелбет, кукгьой энугьо:
Ливи, Севи,
Рашми, Шими,
Миши, Раши,
Хьизгьил, Сидгьил,
Гьилил, Геврил,
ГІэмил, Гьэдмил,
Сиин, Рувин,
Иси, Ирсил,

Писэхь, Нуьвэхь,
Донил, Эвнил,
Хьиё, Дивьё,
Ешор, Овшор,
ЮшвэгI, ЯдагI,
Синке, Бинке,
Ишей, Хьуьшей,
Сегьлуьм, Гуьршуьм.
Песде эз кукгьой кукгьо
Гене мубу кумекгьо.

ГОФ МЕРДИ

СэгIэт пенж себэхьмунде
Ме, эз хов зу вехуьшде,
Рафдуьм нуьшд э сер куьрси.
Хуьшдере куьшде-куьшде
Ве «элле» сохде-сохде,
ГIэмейму омо раси.

Мугу: «Воейме, Иси!
И чуй кор туь не хиси?
Белкем эз хов терсирей?
Элле, дуьл гIэиле берд!
Гьеммей эни зерди, зерд!
Инжо биёйт—огь! Э дей!»

Те ме е гоф гуфдире,
Келедедей оморе,
Хьэрой дешенд: «Вой, омон!
Худо зере сер эн ме!
ГIэил гирди гьуьздуьрме.
Инжо биё зу, Томор!»

Дедеймуш омо раси:
«ГІэиллейме, э Иси!
Омо эри ме гІэжел?
Туь офдорей эз куьрси?
Гу, коминжойтуь раси?
Месох мере дердежер.»

Ивэхд хьэрмэхьме Хьуьшей
Диромо: «Туь вэхуьшдей
Ве нуьшдей э сер куьрси?!
Доре гофе туь гирдей,
Бэхьс имуре туь бердей.
Гьелбет, мерди туь—Иси!»

С Е Р Н О М Е

Пушойгофи	3
-----------------	---

ЛИРИКА

Эри хэлгъме	5
Чешме	5
Э сегънсей гъемишей	6
Имид	7
Мугъум эн дуъл	7
Дуъл эн шогъир—хоненде	8
Согъбоши эн природа	8
Кулок садсалигъо	9
Ранжбер	9
Биё, эшгъ	10
Хори—деде	11
Дуъл	11
Рэхъ э кин азади	12
Эшкуновое сонет	13
Элегией поизи	13
Нуькере	14
«Дануьсденуьм»	15
Шогъири	16
«Буьзуьрг гердо»	16
Сабур	17
Рузгъо	17
«Чуьтам э зир жилид дерьёгъ»	18
Вэхд	18

«Ченд шевгъо эз шевгъо»	19
Гуьзел	19

ЮМОР ВЕ ЭРИ ГІЭИЛГЪО

Тэхсиркор	21
Каламбургъо	23
Суьфдеи руз апрель	24
Чор вэхд эн сал	25
Эри чуькле кукле	26
Шуморушигъо	27
Гоф мерди	31

Борис Михайлович Ханукаев

НАДЕЖДА

На татском языке

Редактор **Х. Авшалумов**
Художник **И. Задера**
Худож. редактор **В. Арьков**
Техн. редактор **В. Гаджиева**
Корректор **Ю. Бахшиева**

ИБ 2061

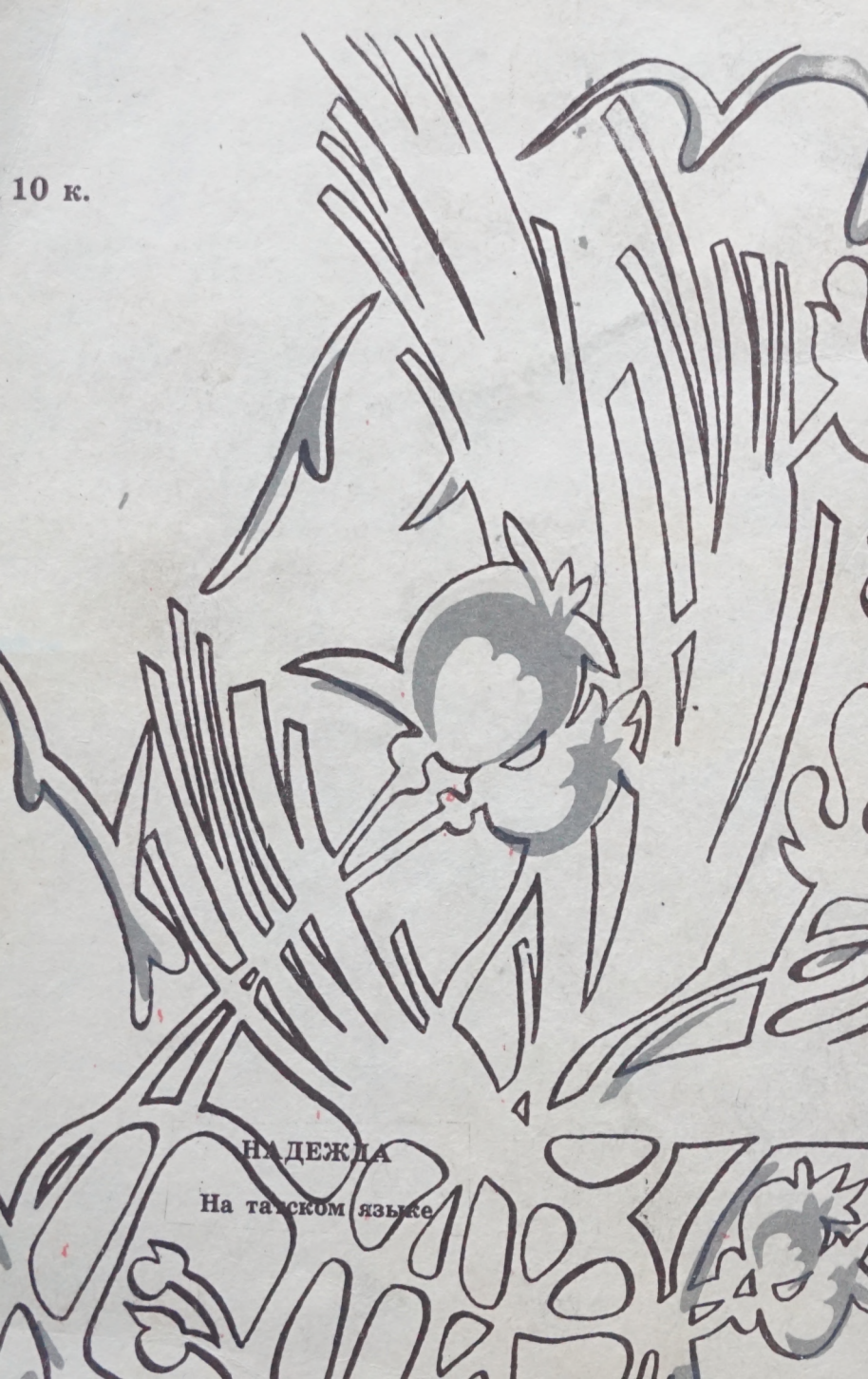
Сдано в набор 28. 11. 88. Подписано в печать 20. 02. 89. Формат 70х90¹/₃₂. Бумага тип. № 2. Гарнитура «Литературная». Печать высокая. Усл. печ. л. 1,17. Усл. кр. от. 1,34. Уч.-изд. л. 1,19. Тираж 500. Заказ 2470. Цена 10 коп.

Дагестанское книжное издательство
Государственного комитета Дагестанской
АССР по делам издательств, полиграфии
и книжной торговли
367025, Махачкала, ул. Пушкина, 6

Типография им. С. М. Кирова
Государственного комитета Дагестанской
АССР по делам издательств, полиграфии
и книжной торговли
367025, Махачкала, ул. Маркова, 51

10 к.

НАДЕЖДА

На татском языке